

სასალსო გამსი

სურათებიანი დამატება

გაზეთის № 830

დამატების № 146

კვირა, 24 თებერვალი 1913 წ.

ანგელოზი სიკვდილისა

13. *)

ამის შემდეგ ელისბარ სულიერად დაუკავშირდა ქალს და მხოლოდ მასზე ფიქრით არსებობდა. შესცვალა ნირიც ყოველ-

დღიურ ცხოვრებისა. აქამდინ სულ შრომაში იყო, წამდვილ მუშაობაში არც ერთს ნაწილს თავის მამულისას არ აკლებდა ყურადღებას და სარისტას. სახნავსათესი, ბაღბოსტანი, საძოვარი, სათიბი, ტყე თუ მთა ან წყალი მისი გამგეობით სწარმოებდა და მის თვალ ქვეშ. სადაც ფეხით ვერ მისწვდებოდა, ცხენი ჰყვანდა მზად. იგი პირად იცნობდა ყველას, ვინც კი სცხოვრობდა მის მიწაზე ან რაიმე საქმე ჰქონდა მის მამულთან. შრომობდა შეუფერხებლივ, თუმცა აუჩქარებლივ და მოაზრებით. დამეკი ჩაიკეტებოდა თავის ლამაზად მოწყობილ ოთახში და კითხულობდა, ან ანგარიშობდა ღ თავის შენიშვნებს აღნიშნავდა მამულის მოვლის შესახებ. ცდილობდა

დემონი.—ნახატი ზიჩისა.

და განათლების დენას არ ჩაბოროტებდა და შეუმჩნეველად არ გარიყულიყო უფიცობის ქაობში. მეტადრე სურვილით მისდევდა თავის საყვარელ მეცნიერებას. აკი საუკეთესოდაცა ჰქონდა შესწავლილ-შეთვისებული მცენარეთა ცხოვრება და მათი არსებობის კანონები. მხოლოდ კვირა-უქმე და ჰქონდა საზო-

გადოებაში გასასვლელად და ნაცნობ-ნათესაეების თუ ტოლამხანაგის სანახავად. დღიური ცხოვრების ეს წესი მტკიცედ ჰქონდა დაცული. ან კი რა დაუშლიდა, ან ნიროს რა შიშობდა? ვერც ქეთფი, ვერც ბანქო თუ სხვა დროის დამღუპველი გასართობი მას ვერ იზიდავდა, არც საზოგადოებაში უფიქროსად

უსაქმოდ ყიალი. მისი დროს გატარება იყო თავის მამულის მოვლა და პატრონობა. ხომ ვერც იშოვნინდა ბედნიერი ამაზე სასიამოვნო გასართობს: ბავშვობიდანვე უყვარდა თავისი მიწა-წყალი ღ საზოგადოდ ბუნების კალთა; ვერც ამაზე სასარგებლო საქმეს მოჰკიდებდა ხელს, რადგან იგი საქმე ლილიანი იყო და უხვად მიუძღვნიდა სასიუღელს თვის მზრუნველს. ზამთრობით კი ქალაქში ატარებდა დროს და ცდილობდა დასტოლებული განათლებულებს, ფეხ-და-ფეხ აპყოლოდა ცოდნათა დენას. შეეძლო კიდევ ეს: მოწყობილი ბინა, უზრუნველი ცხოვრება, თავისუფალი დრო ხელს უწყობდნენ მეცნიერების ბედნიერ მოტრფილეს.

ესლა კი შეეცვალა მას ნირი ცხოვრებისა. ეხლაც მუშაობდა, არა ჰღალატობდა შრომის საგანს, მაგრამ შეერყა კი გეგმის ყოფნისა. ესლაც დილიდანვე შეუდგებოდა ხოლმე ნახევრ შრომას, მაგრამ მუშაობდა ფიცხად, მოუთმენელად. მთლად დაჰკარგა წინანდელი სიღინჯე. ცდილობდა სადილობამდინვე მოეშორებინა თავიდან მთელი დღის საქმე; ასწრობ-

*) იხ. სურათებიანი დამატება № 145.

და კიდევ ყველაფერს. სადილო უკან კი შეიკეტებოდა თავის ოთახში, დადიოდა მოუსვენრად, მღეროდა, თარს უკრავდა, ხან წიგნს მოკვიდებდა ხელს, ხან კალამს; გულს, არც ერთს არ უდებდა. დასკვივროდა საათს მოუთმენლად. რაკ მზე გადინებოდა, გამოწყობილი გავიდოდა სასიეროდ. შორს კი აღარ მიდიოდა, იქვე ფიქვნარს დასტრიალებდა და ამ სიარულის მიზანი მხოლოდ ერთი იყო: იღროვებდა და აივლიდა იმ ბილიკზე, რომელიც ასდევდა განცალკევებულ ფიქვნარს, სადაც მოფრინდებოდა ხოლმე იმ დროს მისი გვრტი. შენიშნავდა თუ არა ვაჟი ლიზიკოს ცისფერ კაბას ხეებსა და ხეებ შუა, შეუდგებოდა ნელის ნაბიჯით ბილიკს; მიდიოდა დარბაისლურად, გარემო სიტუაციის თვალთვლით, გული კი უცემდა და უფთხობდა, ხოლო თვალთ ვერაფერსა ჰხედავდა, გარდა იმ ცისფერ კაბისა, რომელიც ეხლა მას ლაჟვარდ ცაზე უფრო კამკამად და მიზიდველად ესახებოდა. და როცა ქალის სახესაც დაინახავდა ბედნიერი, მაშინ ხომ სწორედ მზე ამოდოდა მისთვის და მთლად კაშკაშებდა იგი ცა ლაჟვარდი. დაუსწორდებოდა ქალს, მოუხდიდა ქუდს და უსურვებდა მშვიდობას. ქალწულიც თითქო ელოდა მას, სალამს მისცემდა, გაუღიმებდა და შეჰხედავდა, შუქს ჰიაფენდა, გულს გაუნათებდა. ამ ერთს წამში იყო ელისბარისთვის მთელი დღე შეკუმშული, მხოლოდ ამ სანატრელ წუთში; მთელი დღე ჯერ მზადება იყო ამ წამისთვის, მერე მოგონება, ნათლად წარმოდგენა მისი. თუ წვიმიანი დღე გათენდებოდა, ახალგაზდა დილიდანვე დაჰკარგავდა ქალის სახეს იმედს და დალონებული შეუდგებოდა თავის საქმეს; წავიდოდა მამულში, მოედებოდა ტყეს თუ მინდორს, რომ სამყაროსათვის შეეჩვივა თავის ბედი უბედო და დაეღამებინა უსიამოვნო დღე.

ხასიათიც შეეცვალა ქაბუკს: აქამდის მოლილინე, ლომობიერი და მომთმინო, ეხლა უტყვი შეიქმნა, გულჩათხრობილი, მოუთმენელი; აქამდის ყოველივე წვრიმალის მცოდნე და ყოველგან სარისტის მიმცემი, ეხლა სამეურნეო საქმეებს

თვალს ვეღარ ადევნებდა და ბევრჯერ ვეღარც კი ესმოდა რასა თხოულობდნენ მისგან, ან რას ეუბნებოდნენ მას. შესაფერ კასუხს ვეღარ იძლეოდა კითხვაზე, დამაკმაყოფილებელს. ხან მთელი საათობით იყო დაღვრემილი და ჯანდ მოდებული, ხან უეცრად უნათლებოდა სახე, თვალწინ სასიამოვნო რამ ჩვენება ესახებოდა და შესტრფოდა ლამაზ ოცნებას. სწორედ მარტის დღე შეიქმნა მისი სახე, წუთს ბურუსიანი ან მძიმე ღრუბლებით გარემოცული, თან იქვე მზის სხივით გაბრწყინვებული; ხან მთვარის სხივით მკრთალად გაშუქებული და მოციმციმე ვარსკვლავებით დამშვენებული.

შინაურებმა შენიშნეს ასეთი ცვალემა ქაბუკისა და საბაბი, რომ არ იცოდნენ, საზოგადო მიზეზს აწერდნენ ამ ამბავს. — ჰასაკში მოსული ახალგაზდაა, სიყვარულის ხანი დასდგომია და ტოლს ეძებს მაგის გული, ჩქაროლავს და ჰდელავს იგი.

— მეც ვგრე მგონია, ქალო! მაგრამ, აბა, რა უნდა უწამლოს კაცმა მაგ უხიაკს, როცა თავი გაუმარტოებია და ყველას განზე გასდგომია?! სად უნდა შეხედეს ღირსეულ საცოლეს, ან საიდან უნდა აირჩიოს და როდის?

— იცი, კაცო, ძალიან მომწონს ძლიერაანთ მაიკო. მდიდარი, დედის-ერთა, განათლებული, კობტა, ცქრიალა. სხვა რაღა უნდა? მისი მზითევი რომ შეუერთდეს ჩვენს ქონებას, მაშინ კი სწორედ დიდი მემამულე შეიქმნება ჩვენი ელისბარ.

— ელისბარისთანა პატრონის ხელში, ჩვენი მამულიც საჭარისია, მაგრამ მაინც ძალიან კარგი იქნება ძლიერაანთ

მამულიც მაგის ხელში გადმოვიდეს. ქალიც კარგია, რა უჭირს. ცოტა ხასობს, მაგრამ ჯერ ბავშვია და დადონდგილდება,

— ახალგაზდას სინორჩე უნდა ეტყობოდეს. მოვა დრო და დარბაისელ მანდილოსნად გარდაიქმნება ქალი. განა მე კი იმთავითვე ღინჯი ვიყავ და წყნარი.

— ცეცხლი იყავ სწორედ, ალი დამწველი და აკი ჯერაც ვერ დადონდგილებულხარ.

— კარგი, თუ ღმერთი გწამს! მოდი, კაცო, ერთი წვეულება გავპართოთ და დავპატიჟოთ ძლიერაანი.

— დავპატიჟოთ! იქნება როგორმე დაუახლოვდნენ ერთმანეთს ქალ-ვაჟი.

14.

დაჰპატიჟეს ძლიერაანი, მშვენიერი მეჯლისი გადაუხადეს. კიდევ რამდენჯერმე ხელიხედ შეახვედრეს ახალგაზდანი, რადგან პატრონებს გულითა ჰსურდათ დამოყვრება და ღირსეული ქალ-ვაჟის შეუღლება, მაგრამ ყოველმხვე ცდამ ამაოდ ჩაუარათ. თვით ქალის გიჟმაჟმა ქცევამ და თითქმის თავხედურმა არშეყობამაც ვერ გასჭრა, ვერ გაუღვიძა ქაბუკს ხორციელი რამ ლტოლვილება ძლიერი და ვერ აღძრა იგი. ელისბარ ზრდილობიანად ეპყრობოდა ქალს, მოკრძალებით, გულისყური კი სხვაგანა ჰქონდა. ქალწულმა იგრძნო ეს და იწყინა. დაახლოვების მაგივრად ქალ-ვაჟი უფრო განზე გაუდგა ერთმანეთს და გაშოიდა. დედას არ უშა, რომ ჰაზრი გაუცუდდა და მისმა დაწყებილებამ ვერ გასჭრა, მაგრამ რას იზამდა, ან რა ხმის ამოღება შეეძლო?! ქაბუკი კი უცვლელად გასდევდა თავის გზას და რაც ხანი ჭადიოდა, იმდენად უფრო იზიდავდა მას იგი დამონებული ძალა.

ელისბარ ბუნებით მოქმედი ადამიანი იყო, მხოლოდ ოცნებათა სამფლობელოში დიდხანს ვერ დაჰყოფდა; ძალაც აღარ შესწევდა ესე შორიდან ეტრფიალა და ეალერსა თავის ბედის ვარსკვლავისათვის. ვეღარ შესძლო გულხელდაკრებილი ჯდომა ზ დაასკვნა უსათუოდ გასცნობოდა ქალს, დაახ-

ლოვებოდა ზ გადაედგა გაბედული ნაბიჯი. მოახერხა მან ზ გაიგო ქალის ვინაობა, აღზრდა თუ მღვკომარეობა. ეხლა უფრო იმედი მიეცა მას, რომ მოინდირებდა ქალის გულს: თითონ ხომ არაფერი უჭირდა ვაჟს, ეს კარგად იცოდა ელისბარმა, ახლა თავის ქონებითაც შეეძლო ემოქმედნა შედარებით ღარიბ დედმამის შვილზე და ესეც ხომ კარგი მაშველი ძალა შეიქმნებოდა მისთვის ბრძოლაში, თუ ვინცობაა დასჭირდებოდა იგი ბრძოლა.

აღარც ქალი იყო მისადმი გულცივად და უგრძნობელად: შეეჩვია იგი მოხდენილ ვაჟის ყოველ-დღე ნახვას, მასაც სწყურდებოდა მისი სალამი, მისთვისაც სასიამოვნო იყო ის წამი, როდესაც წამოყვლყვლავდებოდა ხოლმე ვაჟისთვის სალამის მისაცენად; თუ ამ შორიდან მოტრფიალებეს ვერ შეჰხვდებოდათ ერთმანეთის დანახვა, ქალიც ვაჟით ღონდებოდა, მასაც გუნება ეხურებოდა. ეს იყო მიზეზი, რომ ელისბარს იშვიათად უცუდდებოდა იმედი და ათასში ერთხელ ასცდებოდა ქალის ხილვას. ამისთვის აინიჟა ლიზიკომ ნაძენარის ეს კუთხე, თორემ განა სხვა ლამაზი ადგილები არ იყო იმ მიდამოში დასასვენებლად. ლიზიკომაც ეხლა უკვე იცოდა ვაჟის ვინაობა, იცოდა მისი განათლებაც, შრომის მოყვარეობაც და ზნეობითი სიფაქიზეც; ყველასაგან მხოლოდ კარგი ესმოდა ვაჟზე, ყველა პატივისცემით იხსენებდა ამ თავისებურ ახალგაზდას; ამან უფრო დაუხვია ქალს გული. ლიზიკო თუ ძალიანა ფრთხილობდა ეხლა, მხოლოდ იმიტომ, რომ იცოდა მისი სიმდიდრე და ეშინოდა ვაჟს არ გაეფიქრა, სიმდიდრის

ვაჟა-ფშაველა.
(35 წლის სამწერლო მოღვაწეობის გამო).

ძალია მოქმედობსო ქალზე. ამიტომ იყო, რომ ქალმა არ გაუ-
ლიმა ვაჟს, მგრძობიარედ არ შეხედა მას, სიტყვაც კი არ გა-
დაუგდო გულდამწვარს. იცოდა კი სასტიკმა, რომ ვაჟის გუ-
ლი მისთვის სძგერდა ეხლა, დარწმუნებული იყო ამაში.

ამ ხნის განმავლობაში მხოლოდ ერთხელ გაუღიმა ბედმა
ელისბარს: წარმოდგენა გამართეს საქველ-მოქმედოდ და დარ-
ბაზი სულ გაიტენა ხალხით. რამდენიმე ხმაც უნდა ემღერნათ.
ელისბარ არ იყო სცენის მოტრფიალეთა შორის, მაგრამ თვით
თეატრში სთხოვეს მას ნაცნობებმა რამე ქართული ხმა ემ-
ღერნა. აღარ მოეშენენ. იმხანაც ხათრი ვეღარ გაუტეხა ნაც-
ნობ საზოგადოებას და გაბედა. მაღალი ხმა არა ჰქონდა, არც
სასცენო, თუმცა იმ დარბაზისთვის კი კმაროდა. სასიამოვნოდ
დაიძვრა დარდიან რამ კილოზე:

„ფიქრით წაღებულ გულზედა ქვიშა ლოგინად მიგია,
ჩამიკვამს ნავთის პერანგი, ზედ ცეცხლის ლილი მიგია,
სამსალსა ვხვამ თასითა, გული ლახვარზე მიგია,
რაც შენ გიხილე, სიცოცხლე, საღვინოდ ეს მოჰიგია...“

მოეწონათ სევდიანი ხმა, სთხოვეს კიდევ რამ ეთქვა, მაგ-
რამ მან მთლად დაირცხვინა ღ
ხალხში შეერია. ლიზიკო ტრფი-
ალ იყო ნაღვლიანი სიმღერი-
სა და გაუღიმა ვაჟს. ელის-
ბარმაც გაბედა და ხელი ჩაშო-
რთვა ქალს. ეს პირველი შეხე-
ბა იყო და დიდად სასიამოვნო
წუთი ვაჟისათვის.

ამის შემდეგ წინანდებური
გეგმი ყოველ-ღლიურის შე-
ხვედრისა მცირედ შეიცვალა.
ვაჟი ნაცნობივით შეხვედებოდა
ქალს, ეტყოდა რასმე და გან-
შორდებოდა. ახ, რა უმნიშვნე-
ლო გამოდიოდა მისი ნათქვამი!
გრძობათა სავსებით კი იყო
სავსე მისი გული, ფერად-ფერა-
დით გრძობებით. ამ დახლო-
ვებამ უმეტეს ააგზნა ქაბუკის
სურვილი და დასკვნა გადა-
წყვიტა თავისი ბედი, აღარ
დაეყოვნებინა. მაგრამ ახლა
სხვა ექვმა შეიპყრო იგი: ვაი
თუ ქალის გული უკვე დატყვე-
ვებულია სხვისაგან და უარი
მითხრასო.

უარს კი ვეღარ აიტანდა ეხ-
ლა ახალგაზდა. იცოდა, რომ
ამ გრძობას ენაცვალებოდა
იგი და ფრთხილობდა, შიშობდა
ძლიერ. წინად კი, მანამ შეყვა-
რებული არ იყო ქალი სრუ-
ლებითაც ვერ აზინებდა მას:
იცოდა, რა ნანატრი სასიძო იყო

ყველა ოჯახისათვის და საქმრო ყველა ქალისათვის; ვერც კი
წარმოდგენა, რომ შეიძლებოდა უარი მიეღო ქალისაგან. არც
ეშინოდა მაშინ უარისა: ერთი არ იქნება, სხვას მოვიყვანო,
ფიქრობდა და ეგონა ადვილი იყო ამორჩეულის შეცვლა სხვა-
ზე. ეხლა სხვა იყო, ნახა, რომ შეუძლებელი იყო გრძობის
გატანა სხვაზე და შეკრთა. შეუდგა ვაჟი იმის მოაზრებას, რო-
გორ მოეხერხებინა ქალის ახლო გაცნობა, მის ოჯახში შეს-
ვლა, რათა ეგრძობინებინა ქალისათვის თვისი ვადაწყვეტი-
ლება და შეემზადებინა ის ამ ნაბიჯისათვის. რამდენჯერმე და-
აპირა მისულიყო და პირდაპირ ეთქვა ქალისათვის თვისი სურ-
ვილი, რომ ბოლო მოეღო თავის ტანჯვისათვის, მაგრამ ვერა
ჰბედავდა და სიტყვა პირში უშრებოდა. იცოდა, რომ ეს წუ-
თი სამუდამოდ გადასწყვეტდა მის ბედ-იღბალს და ეშინოდა.
დასაწუნი კი არა ჰქონდა რა მას ქალისაგან, მაგრამ იქნება ქა-
ლი დანიშნულიც იყო და მაშინ ხომ ამაო იქნებოდა ყოვე-
ლივე მისი ცდა და ფუჭი ყოველივე მისი ზრუნვა. ტყუილად
კი ეშინოდა ელისბარს! ქალს უკვე მოსწონდა იგი, მასაც
გულში ჩაჰვარდნოდა იგი, თუმცა კი ფრთხილობდა არ ეგრძობ-

ბინებინა ეს ვაჟისათვის: არ შეჰყვებოდა ქალს ესეთ გრძობ-
ბათა გამოფენა და თანაც ფრთხილობდა, ვაჟს არ ეფიქრა, ჩემ
სიმდიდრეს ეტანებოდა. ესე იყო მოწყობილი ქალ-ვაჟის ურ-
თიერთობა, როცა ერთმა უბრალო გარემოებამ მთლად შეარ-
ყია და ჩაშალა ესე სიფრთხილით და სათუთად აგებული კოშ-
კი გრძობისა.

სადილზე ისხდნენ ელისბარიანი და ოჯახის ავ-კარგზე
მუსაიფობდნენ.

— დარიკო უთუოდ უნდა მივცეთ წლეულ გიმნაზიაში,
საკმაოდ კი არ არის მომზადებული; გამოცდილი მაწავლებე-
ლი უნდა მოგუნახოთ, თორემ არ მიიღებენ ბავშვს და მერე
უფრო გაჭირდება საქმე.—სთქვა დედამ.

— მონახე, კაცო, მასწავლებელი და მივებაროთ ბალოდ;
ოლონდ კი მართლა კარგი ვინმე იყოს და ბეჯითი. ეგებ ქალს
ვისმე ჩააბარო ყმაწვილი.—მიუბრუნდა მამა შვილს.

ელისბარს ელვასავით გაურბინა თავში მაცდურისაგან
მიწოდებულმა ჰაზრმა და სთქვა დაუფიქრებლად:

— ვიცნობ ერთ მაგისტანა
მასწავლებელ ქალს და მოვე-
ლაპარაკები.

— კეთილი და პატოსანი!
ქაბუკმა განიზრახა ეს შემთ-
ხვევა დაეხვივნა ხელზე, რომ
გასცნობოდა ქალიაანთ და შე-
სულიყო მათ ოჯახში.

15.

იმ საღამოზე უფრო მხიარუ-
ლად გაემართა ელისბარ სა-
სიეროდ, ლილინით აჰყვა ნაჩ-
ვევ ბილიკს ღ აგერ ხეებ შუა
მოჰკრა თვალი თავის სიხა-
რულს. ეხლა კი ადვილად მოა-
გვარებს თავის საქმეს: ქალს ახ-
ლო გაიცნობს, შეიჩვევს, დამე-
გობრდება, თავს მოაწონებს;
ეცდება კიდევ შეაყვაროს თავი.

— და მალე ჯვარსაც დავი-
წერ! მაშ არა ნებას მივცემ
რალაცა ორიოდ ფარასათვის
იმსახუროს ღ ლონე შეალიოს
სხვის ბაღებს! ისე შეგინახო,
საყვარელო, როგორც თვალის
ჩინი! ახ, როდის იქნება ერთი
დაგიკოცნო ეგ საღამოს გულ-
მკერდი!

გაბედულად მიუახლოვდა ქა-
ბუკი ქალს, ხასად ჩამოართვა
ხელი და მოიკითხა მოლიმა-
რემ. ქალიც მხიარულად შეხვდა,
სასიამოვნო ნაცნობს. ეხლა იმა-
საც ხომ სიყვარულის ნაპერ-

წვალი ჩაჰვარდნოდა უბეში და გაეზობო მისი გულ-მკერდი;
საცაა მის არსებას ცეცხლის ალად მოედებოდა იგი ნაპერწკა-
ლი დაუფიქარი პირველი სიყვარულისა და დასწვამდა მას,
დასდაგავდა. უამა ვაჟის მიახლება, რადგან თითონაც მოჰსუ-
რებოდა მისი სიახლე. რალა საქმრო იყო მეტის-მეტი მო-
კრძალეობა?! აღარც შეეძლო ქალს მეტი სიფრთხილე: ეს ხომ
სიმკაცრე იქნებოდა მისი მხრივ, დამტანჯველი სიკერპე ხე-
ლოვნური. ქალმა უკვე იცოდა, რა დიდი შთაბეჭდილება მო-
ახდინა მან ამ უცხო ვაჟზე. ორმაგი გრძობა ჩამოკვსებული-
ყო მათ შორის და ქალი მზად იყო სიხარულით დაჰყოლოდა
ქაბუკს. ვაჟის ამ გამბედავმა და მხიარულმა შეხედულობამ
აფიქრებინა ქალს, რომ სწორედ დაჰკრა ჟამმა მათის ბედნიე-
რებისა და ვაჟი სიყვარულს განუცხადებდა მას. ქაბუკმა გა-
ბედვით წარსდგა წინ ნაბიჯი და ხელი ჩამოართვა ქალს. ლი-
ზიკოს გული აუფანცქალდა, გრძობამ სასიამოვნოდ შეა-
ვარდისფრა იგი და აუღელვდა ქალწული მკერდი.

— დიდი სათხოვარი მაქვს, ქალბატონო, თქვენთან და
გვედრებით უარს ნუ იწებებთ!

— ბძანეთ, ბატონო!
— გავიგე, რომ საუკეთესო მასწავლებელი ბძანებულ-
ხართ, გამოცდილი და გთხოვთ მიიბაროთ ჩემი პატარა დაი

კ.კ. სკოლტი.—სამხრეთ პოლიუსის ექსპედიციაში
დაღუპული 1912 წ. 29 მარტს. მან ამუნდსენის შე-
მდეგ, ერთი თვის მერე, მიადწია სამხრეთის პო-
ლუსს და იქიდან დაბრუნებისას დაიღუპა თანა-
გზავრებით.

მოსამზადებლად. გვინდა სსწავლებელში მივცეთ. გნებავთ, თითონ გახსნებთ ხოლმე ბაღი და თუ თქვენ ინებებთ სიარულს, ცალკე ოთახი გექნებათ სამეცადინოდ ყველაფრით მოწყობილი. გასამრჯელოზე საჭირო არ გახლავთ ლაპარაკი: რასაც გვიბძანებთ, მოგართმევთ სიამოვნებით.

სინამ ვაჟი ამბობდა, ათასმა გრძობამ გადქროლა ქალის გულზე და ყველა მათგანმა თავისი ფრთა გაჰკრა მას, თავისებურად შესცვალა მეტყველი მისი სახე, ხოლო უკანასკნელ დამცირება რამ იგრძნო მან თუ სირცხვილი და ეს გრძობა შედგა მის თვალებში, შეიყინა. ქალს ეგონა, ვაჟი ჩემი ეშხით არის დადავული და ისწრაფის სიყვარული განმიცხადოსო; თითონაც თანაგრძობით გამსქვალულიყო და ოცნებათა სამფლობელოში დანავარდობდა, სხივოსან რამ სივრცეში დაფრინამდა ჰაეროვან ფრთით, ვაჟს კი თურმე საოცნებო რამე ჰაზრადაც არ მოსვლია, ვაჟს კი მხოლოდ დაქირავება სდომნებოა მისი, როგორც უბრალო მუშაკისა! ისრით განგმირული მფრინველივით დაეწო ქალი ეთერის საოცნებო ტალღებიდან და უწყალოდ დაენარცხა სინამდვილის შავს ნიდაგს. შერცხვა ქალს, რომ ასე საშინლად შესცდა, რომ ესე უწყალოდ აცთუნა იგი თავისმა გრძობამ თუ აღლომ. ახ! იქნება კიდევ გადუშალა მან უნებლიეთ თავისი გული ვილაც სხვა კაცს, მთლად უცხო ვაჟკაცს, იქნება აგრძობინა მას თავისი საკვირველი ჰაზრები თუ ოცნებები. სწორედ სასაცილო შეიქმნა ამ ვილაც თავწასული ჰაზრების თვალში, სწორედ!

საშინლად შეილახა ქალის თავმოყვარეობა და დამცირდა. ძალიან ატკინა ქალს გული ამ ამბავმა. იქნება ეს კაცი უფრო რამ ფიქრითაც უახლოვდებოდა მას და თავს დასტრიალებდა, იქნება ეხლაც მხოლოდ მახის დასაგებად მივიდა მასთან, რომ ოქროს მარცვლებით მიიტყუოს იგი სახლში. შესაძლოა! ყოველივე საფიქრებელია და შესაძლოა! ათას ალაგას ნამყოფი და გაწრთვნილ-გაგეშილი ადამიანისაგან ყველაფერი მოსალოდნელია. იქნები ნაქები თავდაპირველი ქცევა ვაჟისა ნილაბიც არის ქვენა გრძობათა სამალი, ოიდე რამ უხამს სურვილთა საფარად გადაშლილი, იქნება!

ყველა ამ ჰაზრებმა თუ გრძობებმა ელვასავით დაურბინეს ქალს და თვითეული მათგანი ლახვარს ასვამდა მის გულს, ხოლო განგმირული გულის კვენსა მთელ მის არსებას ჰკუმშავდა და აწამებდა. ელისბარმა გაათავა თქმა, ქალი კი ერთ წამს ისევ უსიტყვოდ იდგა მის წინ შემძიმებული. მერჯ მოეგო გონებას, გაიოერკვა გრძობათა ბადეს და მიუგო:

— ბოდიშს ვითხოვ, ბატონო, რომ არ შემძლიან ავასრულო თქვენი თხოვნა! დასასვენებლად გახელით აქ და შრომის განგრძობა არც შემძლიან, არც საჭიროდა ვრაცხ.— მიუგო ქალმა, უკუდგა ამაყად და გატრიალდა

ჩაიხშო ჰაზრების წინ სადაფი პეტაკი და ჩაიკეტა შიგ მარგალიტი ობოლი ქალწულ გრძობათა! მიჰხვდა ჰაზრები, რა უხერხულად შეეხო ესეთის სიფრთხილით ჩახლართულ ქსელს საოცნებო გრძობათა, მიხვდა, რომ ჩაწყვიტა მოუხეზავი ხელით იგი ბადე ფერადი და გაწილდა. ჩასწყდა გული, ჩამოეცალა ნათელი სიხარულისა და მოიცვა იგი ბნელმან მან გარესკნელმა.

16.

ქალი ძალიან აღელვებული დაბრუნდა სახლში. ისე გრძობდა თავს, თითქო მართლა აბუჩად აეგდო ვისმე ის და შეურაცყოფა მიეყენებინა ძნელი. შფოთავდა ქალი, ჰგმობდა იმ ღელვისა და უსიამოვნების მიზეზს, ავის თვალით უყურებდა მას.

მართლა და რა უფლება ჰქონდა ვაჟს ცუდი ჰაზრი ჩაედო ქალის შესახებ, მიზნად დაედვა მისი მოცთუნება და შეურაცხყოფა?! იქნება განმარტოებული რომ ნახა უქომაგოდ, ეგონა, ხელმისაწვდომია, მფარველი არავინა ჰყავსო. სადაური განათლებდა! ქალის პიროვნობა ხომ ერთნაირად უნდა იყოს უზრუნველყოფილი შეურაცყოფისაგან მარტო იქნება იგი თუ ვაჟკაცთან. ეს უბრალო ქცევა მაინც ვერ შენიშნა განათლებულებში ან ვერ ამოიკითხა ვერსად! კიდევ ჰო, თუ რამე მცირეოდენი საბაბი მაინც მიეცა ქალს ესეთის ფიქრისა.

— მე ხომ არც კი ვიცოდი მისი არსებობა, მე ხომ ზედაც არ შემიხედნია მისთვის; თითონ ამედგენა ჩრდილივით და აღარც მომცილდა, ფიქრობდა ქალი.

და უჩქროლავდა გული, ემღვრეოდა გუნება, ღელავდა და მით უფრო ძნელი ასატანი იყო მისთვის იგი ღელვა, რომ გამოთქმა ვერ შეიძლებოდა, არც მისი ვისთვისმე გაზიარება; კერძო საიდუმლო იყო ეს, საკუთარი მისი ხვაშიადი და მხოლოდ თითონ უნდა გადაეტანა ეს დარდი, თითონვე უნდა ჩაეკლა ის გულში, ღრმად ჩაემარხა. არც ვისმე გაუზიარა ქალმა თავის თავგადასავალი; მხოლოდ იმითილა ცხადიქმნა ქა-

ლის სულიერი ავი, რომ ნირი შეეშალა მას ყოველდღიურ ცხოვრებისა: აღარც ჰატარა დას ასწავლიდა, ვეღარც სახლს აძლევდა სარისტას, აღარც ნაცნობებში თუ ტოლ-სწორში გადგა ფეხი; მთელი კვირა სახლიდან არ გასულა.

— ალბად ვაცივდი, ქალო! — ეუბნებოდა შემკრთალი მამა. — მიღიხარ ი ტყეში, ბალახებზე ზიხარ მთელი საათობით და ისიც ლეჩაქივით ტანისამოსის ამარა. ვაცივდები, მა რა იქნება!

— შეიძლება, მამი, ვაცივდი. რა უშავს! ერთი-ორი დღე და ისევ კარვად ვავხდები.

— ექიმს მოვიყვან, შეილო, არ გაძნელდეს ავადმყოფობა. მოწყობილიც არა ვართ რიგიანად, რომ ადამიანმა მოუაროს სიფულს.

— არა, მამი, მალე გაშივლის; არა ღირს ხარჯი ვაწვიოთ ან შეივარუხოთ ვინმე.

გაიარა სევდის პირველმა ხანმა და გაცრუებულ იმედებისაგან აშლილი გუნება ნელ-ნელა დაწყნარდა. სცადა გონებამ სალი თვლით გაესინჯა ეს შემთხვევა და აეწონა. ქალმა ეხლა კი დაინახა, რომ ვაჟს მაინც და მაინც დიდი დანაშაული არ მიუძღვის მის წინაშე. ჰაზრები შორიდან ეალერსებოდა უსიტყვოდ და იგი ალერსიც მხოლოდ იმაში იხატებოდა, რომ დღეში ერთხელ ჩაუვლიდა ქალს შორი-ახლო და დაინახამდა მას აჩემებულ ალაგას. მემრე უბრალო შემთხვევამ დაახლოვა ისინი იმდენად, რომ გაეცვენ ერთმანეთს, შეატყობინეს ერთმანეთს თავისი ვინაობა; შემდეგ წინანდებურადვე განგრძო მათი დღეში ერთხელ ერთმანეთის ნახვა. ეს იყო და ეს! ამის მეტი არაფერი უკადრნია ჰაზრებს, არც გაუბედნია. აბა აქ რა არის დასამდური ან საგმობი?! ძნელია იმისი თქმა და გათვალისწინება, თუ რა ჰქონდა ვაჟს ფიქრად, როდესაც ესე ანიჭებით და თან მოკრთალებით ეტრფოდა მას. იქნება არაფერი ამღვრეული გრძობა თუ ჰაზრი არ ახელმძღვანელებდა მას და მხოლოდ წუთიერი რამ სიამე ამოქმედებდა. რა არის აქ დასაძრახისი ან ქალის დასამცირებელ-გასასწილაველი?! ლიზიკო თითონაც ხომ გრძობდა სიამოვნებას ვაჟის ხილვაზე, თითონაც ხომ მოელოდა მას სიხარულით, სცდილობდა დანიშნულს წამს აჩემებულ ადგილას დაჰხვედროდა მას, რომ გულს არ შეჰკლებოდა ამ უცხო მოტრფიალეს. მაშ მხოლოდ ვაჟის ქცევას რად იხსენიებს ცუდად ან რად ამტყუნებს მხოლოდ მას.

— და თუ მე მეტი ვიფიქრე, სინამ საფიქრებელი იყო, თუ გულმა იმაზე მეტი მაგრძობინა, რაცა ჰხამდა საგრძობლად, თუ ჩემის მხრივ მეტმა სურვილმა ან მისწრაფებამ იჩინა თავი, ეს მხოლოდ ჩემს გამოუცდლობას უნდა მიეწეროს, ცხოვრების უცოდინრობას, ჩემს დაქარბებულს მემამიტობას და უმიზეზო აღფრთოვანებას.— ფიქრობდა ქალი.

ტყუილი გამოდგა ქალის ოცნებები, ხოლო ვაჟი ამაში სრულებითაც არ იყო დამნაშავე. განა ან უთქვამს ი საწყალ ვაჟს ან გაუბედნია ქალისათვის რამე ამისთანა ან აღუთქვამს? სრულებითაც არა! მაშ რალა ნება აქვს ქალს დაჰგმოს ყმაწვილის ქცევა და გაურისხდეს? არავითარი, სრულიად არავითარი! დეე თავის თავსვე დაემდუროს ქალი, თვის გადაქარბებულ სურვილებს, აღგზნებულ ოცნებას, საზღაპრო ამბების (ოლოდინს. ცხოვრებაში ზღაპარი არ არსებობს, ცივია ცხოვრება, მყინვარი და საარაკო ამბებს ფრთებს უყინავს, უძრობს; ცხოვრების სისასტიკის წინ საოცნებო საქმეები ისე ჰქრებიან, როგორც ჩვენებანი დამისა მზის სინათლეზე, როგორც ბავშვური აღტაცება სინამდვილის მორევი შვეკურვის ხანს.

— სჩანს, ისევ ბავშური გრძობა და ჰაზრი სჭარბობს ჩემში და სხვა ვისმე არავითარი დანაშაული არ მიუძღვის ჩემ წინაშე, არც ჰაზრებს, არც მოხუცს. თუ ნთხოვა ი კაცმა, მესწავლებინა ბაღისათვის, უფლება ჰქონდა ამისი, ისეთივე ნება, როგორც უფლება გვაქვს მივმართოთ ექიმს განსაკურნებლად. მასწავლებელი ვარ და შეიძლება დამსაქმონ სასყიდლით. მეც უფლება მქონდა არ მიმეღო წინადადება და აკი უარიც ვუთხარი. არა, ყველაფერში მევე ვარ დამნაშავე და მხოლოდ მე! — დასკვნა ქალმა.

მაგრამ მისი გრძობა ბუნდი, აღლო რამ გამოურკვეველი არ ემორჩილებოდა ესეთს ცხად დასკვნას და ქალი მაინც ემდურებოდა ვაჟს, მაინც გრძობდა ისრის პირს, რომელიც დასვა მის გულს ჰაზრების ქცევამ. და სტკიოდა ქალს იგი კრილობა; გული სტკიოდა ბეჩავს, გული!

(შემდეგი იქნება)

გ. ბარნოვი.

